

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Касасвої Юлії Володимирівни
на тему «Інформаційні технології як механізм забезпечення
інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

Актуальність теми дослідження

Розвиток інформаційних технологій в Україні полягає у створенні ринкових стимулів, мотивацій, попиту та формуванні потреб щодо використання цифрових технологій, продуктів та послуг суб'єктами вітчизняної економіки, сфер життєдіяльності, бізнесу та суспільства для їх ефективності, конкурентоздатності та національного розвитку, зростання обсягів виробництва високотехнологічної продукції та благополуччя населення. Ця концепція передбачає здійснення заходів щодо впровадження відповідних стимулів для цифровізації економіки, суспільної та соціальної сфер, усвідомлення наявних викликів та інструментів розвитку цифрових інфраструктур, набуття громадянами цифрових компетенцій, а також визначає критичні сфери та проекти цифровізації, стимулювання внутрішнього ринку виробництва, використання та споживання цифрових технологій. Зважаючи на вищевикладене, актуальність даного дослідження не підлягає сумніву.

Дисертаційна робота виконувалася відповідно до плану наукових досліджень за темами Сумського державного університету. Так, зокрема в межах теми «Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів» (0109U006782), проведено оцінювання значення інформаційних технологій у забезпеченні інвестиційної привабливості та соціально-економічного розвитку європейських країн; теми «Моделювання трансферу екоінновацій в системі «підприємство-регіон-держава»: вплив на економічне зростання та безпеку України» (0119U100364) запропоновано

науково-методичний підхід щодо оцінювання та прогнозування впливу інформаційних технологій на інвестиційний потенціал країни

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

Висновки, пропозиції та рекомендації представлені в дисертаційній роботі є в достатній мірі обґрунтованими. Представлена дисертаційна робота є спробою поєднання існуючих та розвитку наукових підходів щодо обґрунтування теоретичних, методичних та практичних положень підвищення інноваційного потенціалу національної економіки. Здобувачкою залучено достатню кількість інформаційних джерел, до складу яких увійшли наукові праці з питань економічної теорії, інноваційної економіки та менеджменту, а також нормативні, правові, статистичні та аналітичні матеріали.

Виклад матеріалів та результатів дисертаційного дослідження є логічним та послідовним. Заслуговує схвалення вдалий вибір методів та інструментів для вирішення поставлених завдань та досягнення мети наукового дослідження. Зміст дисертації повною мірою відповідає обраній темі дослідження. Розроблені автором рекомендації пройшли виробничу апробацію, що підтверджено відповідними документами. Отже, можна стверджувати, що висновки, пропозиції та рекомендації дисертантки є достатньою мірою обґрунтованими і достовірними.

Ступінь новизни наукових положень

Найбільш суттєвими і важливими результатами, що отримані автором в процесі дослідження, і їх наукова новизна полягають у наступному:

- уперше розроблено методичні засади комплексного оцінювання інвестиційного потенціалу країни шляхом адаптації метрики Херста, яка ґрунтується на розмаху накопиченого відхилення глобального індексу привабливості прямих іноземних інвестицій, визначеного за допомогою економетричної моделі залежності результативної ознаки від п'яти інтегральних показників груп: інфраструктура, освіта та наука, екологія та

здоров'я людини, технології, соціально-економічні умови. Це дозволило визначити драйвери трансформації інвестиційного середовища України за рахунок активізації усіх сфер соціального та економічного розвитку суспільства;

- удосконалено методичний інструментарій визначення стратегічних напрямків формування інвестиційного потенціалу України на основі ефективного розвитку інформаційних технологій, який дозволяє провести кількісне оцінювання: методів його забезпечення за допомогою ймовірнісного підходу, а також стратегічних напрямки його розвитку на основі логістичної регресійної моделі. Це дозволило провести узгодження думок менеджерів, які працюють в ІТ-галузі на держаному та корпоративному рівні щодо визначення оптимальних стратегічних напрямків формування інвестиційного потенціалу України за допомогою інформаційних технологій. На відміну від існуючих, даний підхід на основі узгодження думок усіх стейкхолдерів інвестиційного процесу дозволяє оптимізувати механізм державно-приватного партнерства в Україні, досягнувши максимальної ефективності використання інвестиційного капіталу;

- удосконалено науково-методичний підхід прогнозування впливу інформаційних технологій на інвестиційну привабливість країни, шляхом побудови моделі Брауна-Майєра в розрізі 25 релевантних показників характеристики інвестиційного потенціалу національної економіки, а також глобального індексу привабливості прямих іноземних інвестицій. Це дозволило провести середньострокове прогнозування факторів формування інвестиційного потенціалу України в межах 2020-2021 рр., а також визначити основні сценарії формування інвестиційної привабливості національної економіки за різного рівня розвитку інформаційних технологій;

- розроблено теоретичне підґрунтя та методичний інструментарій визначення інтервального індикатора оцінювання рівня розвитку інформаційних технологій, що на відміну від існуючих враховують пріоритетність показників дослідження, а також їх подальшу формалізацію за допомогою адитивного (для верхньої межі) та мультиплікативного (для

нижньої межі) методів. Це дозволило комплексно оцінити рівень розвитку інформаційних технологій в різних країнах світу в залежності від історичного досвіду їх розвитку, а також сформованої інфраструктури ІТ-галузі.

Повнота викладення у відкритому друку наукових положень дисертації

Основні результати проведених досліджень висвітлені у 19 наукових працях загальним обсягом 7,29 друк. арк., з яких особисто авторові належить 6,11 друк. арк., зокрема, 8 статей в наукових фахових виданнях України (з яких 2 – віднесені до баз Scopus та Web of Science), 11 публікацій у збірниках матеріалів конференцій.

Відображені в зазначених публікаціях наукові результати не містять протиріч з положеннями сучасної економічної науки, а також повністю відповідають меті та завданням дисертаційного дослідження. На основі аналізу змісту публікацій можна зробити висновок, що основні положення представленої дисертаційної роботи Касаєва Ю.В. знайшли достатнє відображення у відкритому друку. Діючі вимоги щодо необхідної кількості статей у наукових фахових виданнях дотримані. Зміст автореферату відображає зміст дисертації.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Представлена дисертаційна робота Касаєвої Юлії Володимирівни на тему «Інформаційні технології як механізм забезпечення інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки» складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації – 285 стор., у тому числі основного тексту 177 стор., 44 табл., 41 рис., 5 додатків і список літератури з 327 найменувань

У першому розділі узагальнено теоретичні основи інвестиційного потенціалу національної економіки; розвинуто теоретичні засади особливостей впливу інформаційних технологій на інвестиційний потенціал національної економіки; проаналізовано сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку ІТ-галузі в Україні..

У другому розділі удосконалено методичні засади інтегрального оцінювання розвитку інформаційних технологій в Україні, встановлено роль інформаційних технологій у забезпеченні інвестиційної привабливості та соціально-економічного розвитку України, обґрунтовано значення інформаційних технологій у розбудові «зеленої» економіки держави, запропоновано методичні засади оцінювання інвестиційного потенціалу країни.

У третьому розділі удосконалено методичні засади оцінювання та прогнозування впливу інформаційних технологій на інвестиційну привабливість національної економіки, запропоновано систему забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки на основі інформаційних технологій, визначено напрямки реформування ІТ-галузі України та їх очікуваний вплив на інвестиційний потенціал держави.

Дисертація за змістом відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 - економіка та управління національним господарством. Обсяг та оформлення дисертації та автореферату є такими, що відповідають вимогам МОН України.

Практична цінність результатів дослідження

Практична цінність роботи полягає в доведенні результатів досліджень до рівня методичних узагальнень і прикладного інструментарію, а також реалізації розробок і рекомендацій для конкретних суб'єктів економічної діяльності, що підвищує обґрунтованість та ефективність прийняття управлінських рішень.

Результати дослідження характеризуються практичною цінністю з огляду на перспективи їх використання підприємствами та органами державного управління при розробці заходів з підвищення інвестиційної та інноваційної привабливості національної економіки. Ступінь впровадження результатів в діяльність суб'єктів економічних відносин підтверджено відповідними документами.

Зауваження до дисертаційної роботи

Не дивлячись на достатньо високий науковий рівень виконання дослідження та подання його результатів у дисертації, остання містить окремі недоліки та дискусійні положення:

1. Підтримуючи здобутки автора в розрізі послідовності аналізу сучасного стану ІТ-галузі в Україні (стор. 60-78) та показників, які були обрані для вирішення даної задачі, на нашу думку, необхідно було б більш детально зупинитись на продуктивній структурі українських ІТ-підприємств, а також на формі організації ІТ-бізнесу. Важливість аналізу даних напрямків розвитку ІТ-галузі в Україні дозволили б визначити вектори вирішення таких проблем як низький рівень реалізації продукції ІТ-компаній на території України та високий рівень тіньового працевлаштування ІТ-фахівців.

2. Погоджуючись з методичними засадами інтегрального оцінювання розвитку інформаційних технологій в Україні та за кордоном (стор. 81-96), на наш погляд, релевантні показники інформаційної бази дослідження необхідно було б структурувати та виділити певні групи, наприклад: інфраструктура інформаційних технологій, рівень використання інформаційних технологій, цифрова грамотність населення та інші. Це надало б змогу в подальшому здійснити факторний аналіз інтегрального показника оцінювання інформаційних технологій, визначити його структуру за ключовими напрямками впливу та запропонувати дієві інструменти по збільшенню результативного показника.

3. На стор. 101-102 дисертації (рисунки 2.5 та 2.6) при визначенні ролі та значення інформаційних технологій у забезпеченні інвестиційної привабливості, соціально-економічного розвитку здобувач пропонує застосовувати метод головних компонент. В цілому погоджуючись із запропонованим підходом, залишається протиріччя в розрізі другого етапу ідентифікації релевантних показників характеристики інформаційних технологій, інвестиційної привабливості та соціально-економічного розвитку країни на основі комбінації методу кам'янистого осипу, де запропоновано враховувати лише перші два фактори, які в розрізі власних значень кореляційної матриці забезпечують не менше 70% варіації. На нашу думку, враховувати лише два фактори, які забезпечують 84,10% загальної дисперсії

недостатньо в розрізі економічних досліджень. Результати дослідження виглядали б значно аргументовнішими, якби було враховано перші три фактори, на які припадає вже 95,70% варіації.

4. У другій частині підрозділу 2.2. дисертації, присвяченого дослідженню ролі та значенню інформаційних технологій у розбудові «зеленої» економіки в Україні (стор. 112-119), отримані результати базуються на структурному моделюванні проведеному на основі статистичних даних тільки за один рік. Погоджуючись з отриманими здобувачем висновками щодо впливу інформаційних технологій на розвиток «зеленої» економіки через інноваційний канал цікавим було б прослідкувати силу даного впливу в ретроспективі. Це значно підвищило б практичну складову дисертаційної роботи та дозволило б сформулювати пропозиції до активізації державної політики стимулювання «зеленої» економіки.

5. На стор. 159 дисертації наведено результати розробки механізму забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки на основі інформаційних технологій, де в таблиці 3.7 формалізовано макет бінарної матриці відповідності напрямків формування інвестиційного потенціалу методам їх забезпечення. На нашу думку, присвоєння одиничного значення елементу матриці у випадку забезпечення певного напрямку формування інвестиційного потенціалу відповідним методом забезпечення та нульового в іншому випадку є дуже загальними і не дозволяє врахувати специфічні особливості кількісного оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки, включаючи також синергетичні ефекти взаємообумовленості одночасного комбінованого впливу декількох методів. Як наслідок, отримані пропозиції є дещо суб'єктивними і наближеними.

6. У підрозділі 3.3. дисертаційної роботи (стор. 172-190) був проаналізований міжнародний досвід функціонування ІТ-галузі та запропоновані напрями її реформування. На наш погляд, дисертаційна робота значно виграла якщо б здобувач деталізував межі цільових показників, що характеризують розвиток пріоритетних напрямів ІТ-галузі України та здійснив порівняльний аналіз у розрізі розглянутих країн. Зважаючи на досвід провідних країн ЄС, визначення конкретних ключових показників та

оцінка часу їх досягнення є ефективним інструментом та необхідним кроком успішної реалізації процесу реформування.

Втім, вказані зауваження не заперечують можливості існування авторського бачення шляхів вирішення формалізованого наукового завдання та не знижують позитивної оцінки роботи в цілому.

Висновок про відповідність дисертації вимогам МОН України

Дисертаційна робота Касаєвої Юлії Володимирівни на тему «Інформаційні технології як механізм забезпечення інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки» виконана на актуальну тему і достатньо повно відображає сутність отриманого при виконанні дослідження нового вирішення сформульованого наукового завдання. Одержані результати в достатній мірі обґрунтовані і достовірні. Автореферат відображає основний зміст дисертаційного дослідження.

Дисертаційна робота відповідає діючим вимогам, що встановлені до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук у відповідності з пунктами 9, 11, 12-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами), а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 — економіка та управління національним господарством..

Офіційний опонент:

Проректор з наукової та міжнародної діяльності
Міжнародного університету фінансів,
доктор економічних наук, професор

Ольга ІЛЯШ

Здійняла офіційно
наказ ВУФ Іляш
П.І. Заєвська
Л.М. Костомарова